

MIKONYA GYÖRGY: CSALÁD ÉS CSALÁDTÖRTÉNET-ÍRÁS (RÉSZLET) Családtörténet – Út a jövőbe, múltunk ismeretébe

A múlt ismerete nélkül nehezebb eligazodni a jövőben. Ezt az egyszerű megállapítást a különböző társadalmi rétegekhez és más-más kultúrkörhöz tartozó családok nagyon eltérő életvezetési irányként és a mindennapi élet részleteit is szabályozó hagyományként fogják fel. Az átlagos magyar családokban körülbelül 80-120 éves időszakra visszamenőleg ismerik az emberek a családjuk történetét. Ez sokszor legfeljebb a dédszülők keresztnévének, foglalkozásának és lakóhelyének az ismeretét jelenti. Bizonyos családok, például a nemesi családok, az ortodox zsidó kultúrához kötődő családok, a székely családok vagy az őseiket számon tartó tősgyökeres, többnyire egy adott város tehetősebb polgárságát alkotó családok akár 300-400 évre vagy még hosszabb időszakra visszamenőleg is ismerik családjuk történetét. (...)

A családtörténet ismerete **út önmagunkhoz**, út önmagunk kollektív tudattalanja felé. Egy lehetőség családjunk gyökereinek megtalálásához és megőrzéséhez, egy lehetőség az atomizáló hatásokkal szemben a családi életet erősítő erők felélesztéséhez. Az egyéni és családi, tudatos és tudattalan közötti átmenetet hagyományok, mesék, családi legendák, bútorok, tárgyak, feljegyzések, levelek biztosítják. Ezek tartalmának és jelentőségének ismerete jelenti azokat a gyökereket, amelyek életvezetésünket, döntéseinket befolyásolhatják. (...)

PÉLDA A CSALÁDTÖRTÉNET ISKOLAI HASZNOSÍTÁSÁRÓL

Több családtörténet feldolgozása alapján **számos olyan problémakört lehet találni, melyek alkalmasak beszélgetésre, elemzésre, netán egy vita kezdeményezésére, de az is lehet, hogy csak színezik, értelmezhetőbbé teszik a tankönyvi ismereteket.** Nézzünk néhány kiragadott példát ezek közül!

Első témának egy örökké aktuális kérdéssel, **a 16 éves lányok problémájával** foglalkozunk. A bevezető beszélgetés során összegyűjthetők a mai 16 éves lányok örömei, gondjai. A családtörténetek viszont lehetővé teszik azt is, hogy életközben tanulmányozzuk három eltérő korosztály, tehát a dédnagymama, a nagymama és az édesanya helyzetét, annak 16 éves korában.

A dédnagymama visszaemlékezése: „Egyszer tizenhat éves koromban, amikor apám hazajött a zsinagógából azt mondta: »Málcsi, hallottam a zsinagógában egy fiatalembert énekelni, olyan gyönyörű hangja van, hogy ő lesz a te férjed«. (...) Aztán szépen sorban megszülettek a gyerekek.” A nagymama visszaemlékezéséből: Bálba először 16 éves korában engedték el. Ekkor olyan jól érezte magát, hogy nem ment haza a megbeszélte időben, ezért a szülei utánaküldték az öccsét, azzal az utasítással, hogy vesszővel, mindenki szemé láttára verje el az engedetlen lányt. Testvére maradéktalanul eleget is tett a szülői ukáznak. Biztosan ennek is köszönhető, hogy a nagymama ezután egész életében kínosan pontos volt. Az édesanya így emlékezik: „A pontosságot mindig megkövetelték tőlem, akár ötperces késés is büntetést vont maga után. Diszkóba 16 évesen engedtek el először, eleinte 22 óráig, majd később éjfélig.”

A három, ugyanazon családtörténetből kiemelt részlet nagyon jó kiindulópont egy a szokásokról, az életvitel alakulásáról szóló beszélgetéshez, különösen akkor, ha a történetnek még szokatlan „életadta”, megmagyarázhatatlan csattanója is lesz. Jelen esetben ez a következő: mindhárom nő egy nála egy évvel fiatalabb férfihoz ment feleségül, hogy miért és hogyan, erre nem találunk direkt magyarázatot. (...)

A nevekhez hasonlóan kényes kérdés lehet(ett) az **identitás** és a **nemzetiségi hovatartozás**. Nagyon érdekes, ahogy ez napjainkban egy családtörténetből kiolvasható: Egy horvát-sváb ősökkel rendelkező lány próbálja tisztázni az identitását. Tekintve, hogy sem a horvát, sem a német (sváb) nyelvet nem ismeri, magyarul és angolul beszél, így a nyelvhasználat kérdésére könnyűszerrel válaszol. Ha az identitás gyökereit a ruhaviseletben vagy más külsőségben keressük, akkor sem jutunk közelebb az adott kérdéshez. Előbb-utóbb eljutunk a mindennapi élet részleteihez, azaz eljutunk például a túrós rétes problémájáig, ahol viszont markáns különbségek mutatkoznak: a svábok cukrozzák, a horvát rokonok pedig enyhén sózzák. Ebben a kérdésben viszont már szó sincs identitásválságról, egyértelmű döntés születik az édes rétes javára. (...)

A családtörténeti kutatás további összehasonlítási lehetőségét jelentik az **ikonográfiai vizsgálatok**. Ennek részeként különösen érdekes lehet a fényképek összehasonlítása és tartalomelemzése. Elemzési szempontként szóba jöhet a tematikai azonosság (például három eltérő korosztály – a nagymama, az édesanya és az unoka – elsőáldozó emléke), de elképzelhető amatőr és hivatásos felvételek összehasonlítása vagy azonos téma eltérő társadalmi rétegeknél történő megjelenésének elemzése is.

Forrás: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/csalad-es-csaladtortenet-iras-reszlet>